

УДК 330.101

Ольга Галушак, Т. Пиндус

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБІРКОВИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ СУСПІЛЬНИХ ЯВИЩ

Вибіркове спостереження - найпоширеніший вид несуцільних спостережень суцільних явищ. Його застосовують при вивченні стану різних об'єктів, явищ та процесів: степінь використання обладнання, попит на продукцію, величина сімейних бюджетів населення, рівень якості продукції, громадська думка щодо певного питання тощо. При вибірковому спостереженні дослідженню підлягає не вся сукупність (генеральна), а частина елементів сукупності (вибіркова сукупність). Статистичні характеристики вибіркової сукупності використовують для аналізування та оцінювання характеристик генеральної сукупності. Отже, завдання вибіркового спостереження полягає в тому, щоб на підставі вибірових результатів дослідження розрахувати відповідні показники, які характеризуватимуть генеральну сукупність.

Порівняно з суцільним спостереженням вибіркове має низку переваг при його проведенні та аналізуванні результатів. Так, вивчення певного питання при дослідженні кількох елементів сукупності потребує менше коштів і часу, ніж обстеження сукупності в цілому. Крім того, дешевше обходиться зведення та аналізування інформації несуцільного спостереження. Необхідно зазначити, що вибіркове спостереження дозволяє детальніше вивчити кожен досліджуваний елемент і тим самим зменшити помилку реєстрації. Вибіркове спостереження здійснюють з метою контролю матеріалів суцільного спостереження, перевірки правильності записів під час реєстрації. Його проводять і тоді, коли неможливо здійснити суцільне спостереження, наприклад, при визначенні якості деяких виробів (одягу, взуття, напоїв, продуктів харчування), якщо це призводить до їх руйнування. Отже, маркетингові дослідження, аудиторські перевірки, соціологічні опитування – все це приклади вибірових спостережень.

Переваги вибірових спостережень порівняно із суцільними дослідженнями відчутні лише при дотриманні наукових принципів та правил підготовки і проведення обстеження, насамперед неупередженого, випадкового вибору елементів для вивчення. Принцип випадковості відбору забезпечує рівну можливість всім елементам генеральної сукупності потрапити у вибірку.

Щодо недоліків вибірових спостережень суцільних явищ, то необхідно зазначити, що результати такого спостереження дещо відрізняються від результатів суцільного спостереження, адже чим менша вибірка, тим більша помилка репрезентативності (це помилка, яка виникає при здійсненні несуцільних спостережень внаслідок того, що вибірка сукупність одиниць не завжди повністю відображає структуру генеральної сукупності). Тобто, недоліками вибірових спостережень є неповна або наближена характеристика досліджуваних явищ. Для усунення недоліків перед проведенням спостереження необхідно визначити: а) кількість або частку елементів генеральної сукупності (з врахуванням рівня варіації досліджуваної ознаки та рівня довірчої імовірності), які будуть обстежуватися; б) порядок відбору досліджуваних елементів з тим, щоб вибірка сукупність достатньо репрезентувала генеральну сукупність.